

JAWNE

Finel. prot. 12652. *[Signature]*

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1990 roku
art. 66 ust. 2
(Dz.U. P. Nr 11 poz. 95)
.....
podpis

~~DO WYTIENIENIA~~

~~1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12~~

Egz. nr 1...

~~166/032/72~~

Temat: ZASADY ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO
WOJSK NA WSPÓŁCZESNYM POLU
WALKI.

ARCHIWUM
BIAŁOSTOKIENSKIEGO
CISZA GRAFICZNA
ul. gen. J. L. ...
34492

JAWNE

Zmied. prot. 12652.

PODSTAWA
ustawa z dnia 22 stycznia 1956 roku
art. 96 ust. 2
(Dz.U. P. Nr 11 poz. 95)
.....
podpis

~~DO BRYTYJ~~
~~AMERYKI~~

~~T A O N N~~

Egz. nr 1

~~106/032/72~~

T e m a t : ZASADY ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO
WOJSK NA WSPÓŁCZESNYM POLU
WALKI.

ARCHIWUM
KANCELARIA GŁÓWNA
KANCELARIA GŁÓWNA
KANCELARIA GŁÓWNA
34492

W S T Ę P . . . . .

Zagadnienia:

- I. Warunki zabezpieczenia tyłowego wojsk na szczeblu taktycznym w działaniach bojowych . . . . .
- II. Organizacja tyłów pułku ^{dywizji} w działaniach bojowych . . . . .
  1. Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów . . . . .
  2. Przesunięcie tyłów . . . . .
  3. Drogi dowozu i ewakuacji . . . . .
  4. ~~Ochrona~~ i ^{ochrona} Obrona tyłów . . . . .
- III. Organizacja zabezpieczenia materiałowego pułku dywizji w działaniach bojowych . . . . .
  1. Potrzeby materiałowe . . . . .
  2. Organizacja zaopatrywania . . . . .
  3. Organizacja dowozu i ewakuacji . . . . .
- IV. ^{Niektóre podstawowe zagadnienia} ~~Organizacja~~ zabezpieczenia technicznego w pułku i dywizji . . . . .
- V. Organizacja zabezpieczenia medycznego pułku i dywizji . . . . .
  1. Straty sanitarne . . . . .
  2. Wykorzystanie sił i środków służby zdrowia . . . . .
  3. Ewakuacja medyczna . . . . .
  4. Organizacja pomocy medycznej . . . . .
- VI. ^{Zasady} Dowodzenie tyłami ^{pułku i dywizji} ~~na szczeblu taktycznym~~ . . . . .

W S T Ę P

Współczesne działania bojowe w warunkach obustronnego stosowania BMR, charakteryzują się dużą dynamiką i manewrowością, a samo prowadzenie działań będzie się odbywało z zasady na szerokim froncie i niekiedy na oddzielnych, odosobnionych kierunkach. W takich więc warunkach nasycenie pola walki i wyposażenie walczących wojsk w duże ilości różnorodnej techniki bojowej i sprzętu technicznego będzie podstawowym czynnikiem wywierającym zasadniczy wpływ na zakres, sposoby i możliwości zabezpieczenia tyłowego.

Charakter współczesnych działań bojowych w decydujący sposób wpłynie również na rolę i miejsce tyłów w procesie zabezpieczenia tyłowego walczących wojsk. Ogólnie jest przecież wiadomo, że prowadzenie walki powoduje zużywanie dużych ilości środków materiałowych, zwłaszcza różnego rodzaju amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz innych materiałów potrzebnych do żywienia pola walki, jak również konieczność szybkiej naprawy techniki bojowej oraz udzielania w porę pomocy medycznej porażonym i chorym.

Dlatego też zabezpieczenie tyłowe wojsk odgrywa istotną rolę w zapewnieniu pomyślnych warunków prowadzenia współczesnych działań bojowych i winno ono stanowić ciągłą troskę dowódców, kwatermistrzów oraz szefów rodzajów wojsk i służb.

Organizacja zabezpieczenia tyłowego działań bojowych uzależniona jest od tak wielkiej ilości różnorodnych czynników, że bez dokładnej analizy każdego z nich nie można wypracować odpowiedniego wariantu koncepcji. W każdej konkretnej sytuacji może być kilka wariantów koncepcji. Należy jednak wybrać wariant jak najbardziej optymalny i taki, który w pełni zabezpieczy decyzję dowódcy pod względem tyłowym.

W niniejszym opracowaniu zostały przedstawione zasady zabezpieczenia tyłowego wojsk we współczesnych działaniach bojowych na szczeblu taktycznym ze szczególnym uwzględnieniem takich zagadnień jak: organizacja tyłów, zabezpieczenie materiałowe, zabezpieczenie medyczne oraz dowodzenie tyłami. Jako podstawę do rozważań w zakresie zabezpieczenia tyłowego wojsk przyjęto warunki występujące w podstawowych rodzajach działań jakimi są natarcie i obrona.

I. WARUNKI ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO WOJSK NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM W DZIAŁANIACH BOJOWYCH.

Wykonanie każdego określonego zadania bojowego poprzedza wypracowanie przez dowódcę dywizji i pułku/wspólnie ze sztabem/decyzji.

Wypracowując decyzję dowódca pułku /dywizji/, winien przeanalizować i ocenić wszystkie czynniki, które mają zasadniczy wpływ na wykonanie otrzymanego zadania, a w tym również stan i możliwości zabezpieczenia tyłowego.

Na podstawie podjętej przez dowódcę, pułku /dywizji/ decyzji kwatermistrz - zastępca dowódcy wypracowuje koncepcję zabezpieczenia tyłowego, a w ramach jej przyjmuje odpowiednio do ugrupowania wojsk organizację ^{ceje} tyłów.

Właściwa w danych warunkach organizacja tyłów zapewnia oddziałom i pododdziałom tyłowym wykonanie zasadniczych zadań w zakresie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego.

Przygotowanie tyłów do wykonania powyższych zadań osiąga się przez ich wysoki stopień ukompletowania /zgodnie z etatem czasu "W"/, doprowadzenie do pełnej sprawności posiadanego sprzętu technicznego, zgromadzenie nakazanych zapasów środków materiałowych oraz szkolenie stanu osobowego tyłów. Część z tych zadań winna być zrealizowana jeszcze w okresie pokoju, pozostałe natomiast w czasie osiągnięcia przez oddziały i związki taktyczne wyższych stanów gotowości bojowej.

II. ORGANIZACJA TYŁÓW PUŁKU I DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

1. Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów

Realizacja zadań związanych z zabezpieczeniem tyłowym, jak już wspomniano, zależy w dużej mierze od organizacji tyłów, a więc między innymi również od właściwego ugrupowania i rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów tyłowych w ugrupowaniu wojsk.

Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów pułku /dywizji/ w działaniach bojowych zależy od szeregu czynników, a mianowicie:

- roli, miejsca i zadania pułku /dywizji/;
- stanu i możliwości pułku /dywizji/;
- sposobu i charakteru działań;
- warunków terenowych i atmosferycznych.

W czasie prowadzenia działań bojowych, tyły związków taktycznych pierwszego rzutu i ich pierwszorzutowych oddziałów ugrupowuje się w dwóch rzutach. Do rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów tyłowych wykorzystuje się wolną przestrzeń pomiędzy elementami zgrupowania i za ugrupowaniem bojowym wojsk.

W skład pierwszego rzutu tyłów wchodzi te oddziały i pododdziały, które w pierwszej kolejności będą wykonywać zadania związane z zabezpieczeniem medycznym i technicznym, a w niektórych wypadkach i materiałowym. Będą to więc oddziały i pododdziały remontowe /lub ich część/ i służby zdrowia, a niekiedy również część zapasów środków materiałowych /amunicja, paliwo/ na transporcie samochodowym kompanii zaopatrzenia /batalionu zaopatrzenia/. Oddziały i pododdziały remontowe oraz służby zdrowia wchodzące w skład pierwszego rzutu tyłów pułku /dywizji/ rozwijają się w samodzielnych wyznaczonych przez dowódcę rejonach lub na kierunkach, na których przewiduje się większe ilości uszkodzonej techniki lub dużą ilość porażonych.

Pododdziały transportowe z zapasami materiałowymi /czołówki materiałowe pułków dywizji/ rozmieszcza się w ugrupowaniu zaopatrywanych pododdziałów /oddziałów/ lub prze-suwa na kierunku ich działania.

Drugi rzut tyłów stanowią pozostałe siły i środki tyłów dywizji/ pułku, a mianowicie pozostałość batalionu zaopatrzenia /kompanii zaopatrzenia/ ~~x~~ bez transportu wydzielonego do czołówki oraz pozostałość batalionu remontowego /kompanii remontowej. W rejonie drugiego rzutu tyłów pułku /dywizji/ rozmieszcza się z zasady tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/.

W wielu wypadkach w skład drugiego rzutu tyłów dywizji mogą wchodzić niezaangażowane w określonej sytuacji jednostki służby zdrowia jak np. przydzielony medyczny batalion wzmocnienia lub batalion medyczny dywizji / jeżeli przydzielony medyczny batalion wzmocnienia znajduje się w pierwszym rzucie/.

Rozmieszczenie oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład tyłów pułku /dywizji/ winno odpowiadać następującym warunkom:

- rejon rozmieszczenia tyłów powinny być wybierane z dala od obiektów, które mogą być celem uderzeń BMR npla;

- powierzchnia rejonu rozmieszczenia powinna zapewniać wymagane rozśrodkowanie i maskowanie;
- warunki terenowe rejonu powinny zapewniać odpowiednią ilość dróg dla potrzeb tyłów, wykorzystanie naturalnych ukryć terenowych oraz odpowiednią organizację obrony i ochrony tyłów;
- rejon rozmieszczenia powinien znajdować się w pobliżu dróg dowozu i ewakuacji oraz posiadać pomyślne warunki sanitarno-epidemiczne i źródła wody nadające się dla celów konsumpcyjnych i technicznych.

Rozmieszczenie tyłów pułku dywizji w poszczególnych rodzajach działań bojowych powinno odpowiadać zawsze zamiarowi walki oraz warunkom i specyfice działań w jakich będą prowadzone.

Stąd też rozmieszczenie tyłów w natarciu różni się w dość istotnym stopniu od rozmieszczenia tyłów w obronie, czy też innych rodzajów działań.

W położeniu wyjściowym do natarcia, pierwszy rzut tyłów *prz* (par) rozmieszcza się w odległości do 8 km. Pierwszy rzut tyłów dywizji rozmieszcza się między pierwszym, a drugim rzutem dywizji tj. w odległości około 15 km od przedniego skraju. Drugi rzut tyłów dywizji i TSD rozmieszcza się za ugrupowaniem bojowym dywizji w odległości około 30 km od przedniego skraju obrony przeciwnika. Natomiast drugi rzut tyłów pułku rozmieszcza się na rubieży pierwszego rzutu tyłów dywizji tj. do 15 km od przedniego skraju. Tyły dywizji /pułku/ znajdujące się w drugim rzucie, odwodzie lub przebywającej w określonym rejonie ześrodkowania rozmieszcza się w ogólnym rejonie ześrodkowania wojsk lub poza tym rejonem w odległości około 3-5 km /tyły pułku 2-3 km./

W wypadku gdy pułk /dywizja/ wykonuje marsz w celu wyjścia na rubież wprowadzenia do walki, ugrupowanie marszowe tyłów powinno być dostosowane do ugrupowania marszowego wojsk, sposobu przegrupowania i zadania bojowego. Organizacja tyłów pułku /dywizji/ w marszu winna uwzględnić ich planowane rozmieszczenie na rubieży rozwinięcia do walki pułku /dywizji/. Analogiczne ugrupowanie tyłów przewiduje się w marszu z przewidywaniem boju spotkaniowego. Wariantów ugrupowania tyłów w marszu może być wiele. Jaki wariant ugrupowania należy przyjąć zależy będzie od wielu czynników, które będą miały wpływ na organizację

tyłów /np.: wzmocnienie poszczególnych oddziałów siłami i środkami dywizyjnymi, przydzielanie pułkom ^{działającym} ~~przewidywanym~~ w pierwszym rzucie transportu z paliwem, przegrupowanie całości tyłów ~~na końcu kolumny~~ po dwóch drogach itp./.

Podział tyłów pułku /dywizji/ w marszu każdorazowo zależy od ilości przydzielonych dróg i ugrupowania marszowego pułku /dywizji/.

Ponieważ oddziały i pododdziały tyłowe nie mogą wykonywać zadań w marszu dlatego też na określonej rubieży muszą się zatrzymać i rozwinąć do pracy. Rozwinięcie tyłów do pracy może być częściowe lub całkowite. Uwarunkowane to będzie tym, jakie zadania w tym czasie mają tyły do wykonania.

Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów pułku /dywizji/ w działaniach obronnych uzależnione jest głównie od ugrupowania obronnego wojsk.

Biorąc pod uwagę szerokość pasa obrony i głębokość ugrupowania bojowego dywizji pułku, ugrupowanie tyłów dywizji /pułku/ w obronie będzie głębsze aniżeli w natarciu.

Pierwszy rzut tyłów dywizji będzie się rozmieszczał na tych samych zasadach co w natarciu. Natomiast pierwszy rzut tyłów pułku rozmieszcza się w odległości do 10 km od przedniego kraju obrony.

Drugi rzut tyłów dywizji może być rozmieszczony w jednym lub dwóch rejonach w odległości 30 - 40 km od przedniego skraju obrony a drugi rzut tyłów pułku do 20 km. W zależności od konkretnych warunków w sposobach ugrupowania tyłów może zachodzić konieczność dokonywania pewnych odchyłeń od teoretycznych norm. Ponadto może wystąpić wiele możliwych do przyjęcia wariantów ugrupowania i rozmieszczenia tyłów.

Np. przy przejściu pułku /dywizji/ do obrony bezpośrednio z działań zaczepnych, ugrupowanie tyłów może pozostać bez zmian lub będzie wymagało niezbędnego przegrupowania stosownie do zmian wprowadzonych w ugrupowaniu bojowym i w zadaniach pułku /dywizji/.

W działaniach obronnych pułku /dywizji/ na szerokim froncie może zajść konieczność rozmieszczenia tyłów pułku /dywizji/ wszerek, a nie w głąb. Przyjęcie takiego ugrupowania zapewni

pułkom pierwszego rzutu działającym na kierunkach właściwe zabezpieczenie tyłowe przez tyły pułku /dywizji/.

Przy ugrupowaniu i rozmieszczeniu tyłów pułku /dywizji/ w obronie należy uwzględnić możliwość działania npla. Chodzi o to, by nie dopuścić do odcięcia tyłów od walczących wojsk, a jednocześnie zapewnić tyłom obronę i ochronę oraz pomoc w tym zakresie ze strony oddziałów liniowych.

Podczas prowadzenia działań bojowych w terenie lesisto-bagnistym, w górach lub też zimą przy dużych opadach śniegu, tak w natarciu jak i w obronie tyły pułku /dywizji/ rozmieszcza się na bliższych odległościach i wzdłuż istniejących dróg. Warunkiem przy ~~określaniu~~ określaniu głębokości tyłów w tych warunkach z jednej strony będzie głębokość ugrupowania bojowego, a z drugiej czas pokonania odległości przez transport samochodowy w czasie wykonywania dowozu i ewakuacji.

W wyżej wymienionych działaniach zachodzi więc konieczność rozmieszczenia tyłów pułku /dywizji/ na ^{mnijszych} ~~zwiększonych~~ odległościach aniżeli w działaniach bojowych prowadzonych w warunkach normalnych.

2. Przesunięcie tyłów

Przesunięcie tyłów pułku /dywizji/ obejmuje zmianę rejonu rozmieszczenia przy pokonaniu określonej odległości przez oddziały i pododdziały tyłowe oraz częściowe lub całkowite ich rozwinięcie w nowym rejonie.

Częstotliwość przemieszczenia tyłów zależy głównie od charakteru i stopnia manewrowości działań oraz stopnia zagrożenia przez nieprzyjaciela, jak również od wykonywanych zadań. Przesunięcie tyłów musi być dokonane terminowo, sprawnie i w miarę możliwości ^{ości} skrycie. Przy tym nie może ono powodować dłuższych przerw w zaopatrywaniu i obsłudze medycznej i technicznej wojsk. W warunkach współczesnych działań bojowych, terminowe przesunięcie tyłów zapobiega nadmiernemu wydłużeniu się ogniwa dowozu i ewakuacji oraz odcięciu tyłów od wojsk. W natarciu tyły pułku przesuwają się w nowe rejony 2-4 razy na dobę, natomiast tyły dywizji przesuwają się jeden lub dwa razy w ciągu doby, z takim wyliczeniem, aby ich idległość od zaopatrywanych wojsk nie przekraczała dwukrotnej odległości występującej przed rozpoczęciem działań.

Oddziały i pododdziały służby zdrowia po przesunięciu zajmują oddzielne rejony z których zabezpieczają walczące wojska aż do chwili całkowitego zapełnienia porażonymi i chorymi. W działaniach obronnych przesunięcie tak pierwszego jak i drugiego rzutu tyłów pułku /dywizji/ może mieć miejsce w wypadku włamania się npla w głąb obrony i w warunkach kiedy zagraża to odcięciem tyłów od wojsk.

Przesunięcie tyłów dywizji, a zwłaszcza batalionu zaopatrzenia i pododdziałów batalionu remontowego będzie się odbywało po dwóch drogach, natomiast batalionu medycznego /bm i mbw/, tyłów pułku /kompanii zaopatrzenia, kompanii medycznej i kompanii remontowej/ po jednej drodze.

Przesunięcie tyłów pułku /dywizji/ winno być należycie zorganizowane i w miarę możliwości poprzedzone rekonensansem dróg przemarszu do nowego rejonu rozmieszczenia.

Przesuwanie tyłów pułku /dywizji/ do nowego rejonu odbywa się w ustalonym ugrupowaniu marszowym. Na czole kolumny tyłowej przesuwa się tyłowe stanowisko dowodzenia lub dowództwo danego pododdziału /oddziału/ tyłowego. Między pododdziałami tyłowymi oraz poszczególnymi pojazdami utrzymuje się odstępy ustalone określonymi normami. W wypadku nagłej konieczności opuszczenia rejonu rozmieszczenia przez tyły np. przy napadzie chemicznym, pożarze, napadzie jądrowym itp., poszczególne pododdziały, a nawet pojedyncze pojazdy wyjeżdżają z zagrożonego rejonu po wcześniej rozpoznanych i wyznaczonych drogach, kierując się do zapasowego rejonu rozmieszczenia.

Niezależnie od przeprowadzonego rekonensansu przed przesunięciem tyłów do nowego rejonu, kwatermistrz, szefowie zaopatrzenia /służb/ i dowódcy pododdziałów i oddziałów tyłowych są obowiązani do prowadzenia ciągłego rozpoznania tyłowego, które ma na celu ustalenie warunków terenowych wpływających na organizację i pracę tyłów, a przede wszystkim na możliwości organizacji obrony i ochrony.

3. Drogi dowozu i ewakuacji

Dla zapewnienia należytej realizacji dowozu i ewakuacji oraz stworzenia dogodnych warunków do przesunięcia tyłów, zachodzi konieczność wyznaczania i utrzymania dróg dowozu i ewakuacji.

Przy ich wyznaczaniu należy wychodzić z przesłanek, że na kierunku działania każdego pododdziału i oddziału pierwszorzutowego powinna znajdować się jedna droga szczebla nadrzędnego, a zatem w pasie działania ^{o ile to możliwe} dywizji - nie mniej ^{z jak} cztery drogi dowozu i ewakuacji pułkowe oraz dwie dywizyjne i w miarę możliwości o nawierzchni twardej. Dla zapewnienia manewru transportem i środkami materiałowymi, poza dywizyjnymi i pułkowymi drogami dowozu i ewakuacji wyznacza się drogi rokadowe ^{na rubieży}. ~~Jedna z nich~~ winna przebiegać na wysokości tyłów pododdziałów /drugiego rzutu tyłów pułków pierwszego rzutu dywizji/, następna na wysokości stanowisk ogniowych artylerii. Drogi dowozu i ewakuacji oraz drogi rokadowe wyznacza się na całą głębokość zadania. W wypadku gdy pas działania pułku /dywizji/ przecina większa przeszkoda wodna, to po obu jej brzegach w niewielkiej odległości wyznacza się drogi rokadowe, umożliwiające dokonywanie manewru transportem z zapasami materiałowymi w wypadku zniszczenia jednej z przepraw. Oddziałom i związkom taktycznym znajdującym się w drugim rzucie dróg dowozu i ewakuacji nie wyznacza się - korzystają one z dróg dowozu i ewakuacji oddziałów /związków taktycznych pierwszorzutowych.

Drogi dowozu i ewakuacji wybiera kwatermistrz oddziału /związku taktycznego/ działającego w pierwszym rzucie wspólnie z szefem saperów, a odpowiednie wnioski w tym zakresie do zatwierdzenia przedstawia dcy pułku /dywizji/. Wyboru tych dróg dokonuje się po przeprowadzeniu rekonensansu na którym ustala się ich stan techniczny oraz potrzeby związane z regulacją ruchu.

Utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji w stanie umożliwiającym korzystanie z nich należy do wojsk inżynieryjno-saperskich. Regulacja ruchu na tych drogach oraz ich ochrona realizowane są siłami i środkami wydzielonymi przez dowódcę pułku /dywizji/. Drogi wewnątrz rejonu rozmieszczenia tyłów są utrzymywane własnymi siłami i środkami.

4. obrona i ochrona ochrona i obrona tyłów

We współczesnych warunkach prowadzenia działań bojowych, kiedy brak jest ciągłej linii frontu oraz istnieje duża możliwość oddziaływania nieprzyjaciela na tyły, ich zagrożenie znacznie

Wzrost powołania
- stanowiska ogniowych artylerii pułkowej
- stanowiska ogniowych artylerii dywizyjnej
- obrotowe stanowiska tyłów pułkowej

wzrosło. Ten wzrost zagrożenia tyłów ze strony nieprzyjaciela został spowodowany między innymi tym, że nieprzyjaciel będzie dążył do osłabienia działania naszych wojsk przez zdeorganizowanie systemu zaopatrywania.

Stosowanie broni masowego rażenia lub nawet tylko zagrożenie jej użycia stawia przed tyłami pułku /dywizji/ szereg trudnych do rozwiązania problemów. Stan osobowy tyłów, a szczególności kompanii zaopatrzenia/batalionu zaopatrzenia/ stanowią głównie kierowcy których zadaniem jest ciągły dowóz środków materiałowych do walczących pododdziałów /oddziałów/. *z tego też względu o*
(i ochrony)
~~Do~~ organizacji ~~ochrony i obrony~~, można ~~więcej~~ wykorzystać tylko znikomą ilość stanu osobowego ~~pozostałych~~ oddziałów i pododdziałów tyłowych. W niektórych jednak wypadkach, dowódca pułku /dywizji/ może przydzielić pododdział żołnierzy do wykonywania prac przeładunkowych z jednoczesnym wykorzystaniem ich do ~~ochrony i obrony~~
(i ochrony)
tyłów.

W zakresie obrony biernej istnieją nieco większe możliwości tyłów. Wprawdzie tyły nie posiadają na swym wyposażeniu maszyn inżynieryjnych oraz sił do rozbudowy inżynieryjnej, ale istnieje duża możliwość wykorzystania naturalnych warunków terenowych i dokonania odpowiedniego *(stosownie)* do potrzeb rozśrodkowania sił i środków.

Dogodnym terenem na rozmieszczenie tyłów jest teren o urozmaiconej rzeźbie, pokryty niedużymi kompleksami lasów i posiadający naturalne zbiorniki wodne. Mogą być również wykorzystane do rozmieszczenia tyłów osiedla murowane, gdyż ułatwiają one maskowanie i stanowią dobrą obronę przed klasycznymi środkami rażenia.

(i ochrony)
Organizując ~~ochronę i obronę~~ tyłów należy uwzględnić wszystkie możliwości dla stworzenia tyłom warunków do pracy i pomyślnego wykonania zadań w zakresie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego wojsk.

W ugrupowaniu tyłów poszczególne pododdziały należy rozmieszczać z dala od prawdopodobnego głównego kierunku działania nieprzyjaciela oraz prawdopodobnych obiektów, na które może być użyta broń masowego rażenia.

Rozmieszczenie tyłów wewnątrz rejonu winno zapewnić dowodzenie i właściwą organizację pracy, a przy należytym ich rozśrodkowaniu ^{niepożycielowi} uniemożliwić ~~jednoczesne~~ zniszczenie całości tyłów. Powierzchnia rejonów rozmieszczenia tyłów dywizji może być różna, będzie to zależało od ugrupowania bojowego pułku /dywizji/, warunków terenowych i atmosferycznych.

W zależności od ugrupowania i rozmieszczenia wielkość rejonu może wynosić dla:

- kompanii zaopatrzenia   około 3 - 4 km²;
- kompanii medycznej   około 0,1 km²;
- kompanii remontowej   około 0,1 km²;
- batalionu medycznego /mbw/   około 1 km²;
- batalionu remontowego   około 1 km²;
- batalionu zaopatrzenia wraz z TSD około 20 - 25 km² / w rejonach wyjściowych i ześrodkowania nawet do ~~40~~ 40 km².

Rozmieszczenie tyłów może się odbywać dwoma sposobami: gniazdowym i kierunkowo-przestrzennym. Uwarunkowane to jest czasem przebywania tyłów w danym rejonie rozmieszczenia.

Sposób kierunkowo-przestrzenny stosuje się przede wszystkim wtedy, gdy tyły w danym rejonie będą zatrzymane na krótki okres czasu, oraz gdy nie zachodzi potrzeba ich pełnego rozwinięcia. Polega on na tym, że w rejonie rozmieszczenia oddziały i pododdziały tyłowe ustawiają się kolumnami wzdłuż dróg po ich poboczach w ugrupowaniu marszowym. Powierzchnia rejonu rozmieszczenia uzależniona jest od ilości dróg w danym rejonie i dlatego może ona być większa niż przy gniazdowym sposobie rozmieszczenia tyłów. Główną zaletą tego sposobu jest łatwość i krótszy czas opuszczenia przez tyły zajmowany rejon. Sposób ten z zasady stosowany jest w natarciu oraz w czasie wykonywania długich odpoczynków. Sposób gniazdowy stosuje się wówczas, gdy oddziały i pododdziały tyłowe rozwija się do pracy na przeciąg dłuższego okresu czasu.

Dodatnią stroną tego sposobu rozmieszczenia jest to, że zapewnia on lepsze warunki do pracy oraz ułatwia organizację obrony i ochrony, ujemną natomiast dłuższy czas potrzebny na rozwinięcie i zwinięcie tyłów.

W wielu sytuacjach, zwłaszcza w obronie może być stosowany jeszcze system mieszany. Przy tym systemie część tyłów będzie rozwinięta i zaangażowana w zaopatrywanie, a druga część ustawiona w kolumnach w gotowości do przesunięcia do nowego rejonu.

Organizatorem obrony i ochrony tyłów pułku /dywizji/ jest kwatermistrz. Bezpośrednio za bezpieczeństwo pracy podległych oddziałów /pododdziałów/ tyłowych odpowiadają ich dowódcy. Kwatermistrz organizując ~~ochronę i~~ ^(i ochronę) obronę tyłów musi uwzględnić planowane przedsięwzięcia sztabu pułku /dywizji/ w tym zakresie, a przede wszystkim przyjęty system powiadamiania i alarmowania wojsk, działania służby porządkowo-ochronnej na drogach oraz przedsięwzięcia w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia oraz organizację ^(i użycie) grup awaryjno-ratunkowych.

~~Kwatermistrz określa~~ ^(określa kwatermistrz) przedsięwzięcia, które mają być realizowane przez oddziały i pododdziały tyłowe. ^(ow. więc przede wszystkim) Określa ~~jakie~~ ^{rodzaj i zakres} należy ~~wykonywać~~ ^{zrobić} prace ziemne, ustala potrzeby sprzętu i materiałów inżynieryjno-saperskich, ustala ilość posterunków i patroli ochronnych w poszczególnych oddziałach i pododdziałach tyłowych.

Dowódcy oddziałów i pododdziałów tyłowych organizując ~~ochronę i~~ ^(i ochronę a w tym i) obronę ~~oraz~~ zabezpieczenie przeciwpożarowe ustalają w konkretnej sytuacji miejsce posterunków, patroli, stanowisk obronnych oraz dzielą pododdziały na drużyny bojowe i stawiają zadania dla wykonawców.

III. ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA MATERIAŁOWEGO PUŁKU I DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

1. Potrzeby materiałowe

Zabezpieczenie materiałowe wojsk w działaniach bojowych jest jednym z podstawowych zadań tyłów.

Zabezpieczenie materiałowe osiąga się przez właściwe ustalenie potrzeb i ich terminowe zaspokojenie.

Wysokość potrzeb materiałowych ustala się na podstawie:

- stanu zapasów środków materiałowych w ^{oddziałach} ~~działaniach~~ i tyłach dywizji w chwili otrzymania zadania bojowego;
- nakazanej do zgromadzenia wysokości zapasów na rozpoczęcie działań bojowych;
- zużycia środków materiałowych w czasie ^(organizacji i prowadzenia) działań;
- wysokości zapasów, jaką ^{się} należy posiadać po zakończeniu wykonywanego działania.

Stan zapasów środków materiałowych w chwili otrzymanego zadania bojowego przez pułk /dywizję/ zależy głównie od warunków w jakich pułk /dywizja/ przechodzi do walki. Jeżeli oddział /związek taktyczny/ wchodzi do działań bojowych w początkowym okresie wojny lub od kilku dni nie brał aktywnego udziału w walkach będąc np. w drugim rzucie /⁴rejonie wyjściowym ponad 8 godzin/, to zwykle będzie ^{on} dobrze zaopatrzony w środki materiałowe, ^{o własności} ~~do~~ ^{może posiadać pełne} ~~potrzebny~~ zapasów ^{z jak również} ruchomych ~~własności~~, a nawet może posiadać jeszcze doraźne zapasy paliwa i żywności.

W wypadku przejścia pułku lub dywizji do natarcia bezpośrednio po wykonaniu marszu na dużą odległość, mogą jednak wystąpić znaczne braki w materiałach pędnych, amunicji przeciwlotniczej i żywności.

W wypadku przejścia pułku /dywizji/ z natarcia do obrony, stan posiadanych zapasów materiałowych może być różny, a z reguły będzie poniżej ustalonych zapasów ruchomych.

Analogiczna sytuacja materiałowa będzie również i wówczas, kiedy pułk /dywizja/ przechodzi do natarcia w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem /z działań obronnych/.

(Środków materiałowych)

Określenie wysokości zapasów, jakie należy posiadać na początek działania bojowego /natarcia lub obrony/, zależy od kompetencji wyższego szczebla dowodzenia i uzależnione jest od:

- zadania bojowego, ~~otrzymanego przez dywizję;~~
- możliwości szczebla nadrzędnego w zakresie zaopatrywania;
- czasu przeznaczanego na zgromadzenie zapasów.

Biorąc pod uwagę charakter otrzymanego zadania bojowego i warunki w jakich ono będzie ~~przewodzone~~ ^{wykonywane} można określić przybliżoną wysokość potrzeb materiałowych dla pułku /dywizji/, które należy zgromadzić na początek walki. Z zasady należy dążyć do zgromadzenia pełnych zapasów ruchomych oraz takiej ilości zapasów

(doraźnych) amunicji artyleryjskiej na SO, jaka może być zużyta ^{w czasie} na ~~przygotowanie i wsparcie ataku, do czasu zmiany stanowisk ogniowych~~ ~~artylerii.~~

W przypadku gdy przewiduje się duże zużycie amunicji przy niskim tempie natarcia, lub gdy zachodzi prawdopodobieństwo dłuższych przerw w dowozie środków materiałowych podyktowane brakiem transportu, niekorzystnymi warunkami eksploatacyjnymi i technicznymi, mogą być gromadzone zapasy doraźne nie tylko na SO, ale w tyłach oddziałów i dywizji. W tych wypadkach gromadzone zapasy doraźne z uwagi na ograniczone możliwości transportowe będą składowane na ziemi.

W trudnych sytuacjach szczebel zaopatrujący może przydzielić na czas wykonania przez pułk /dywizję/ określoną ilość zapasów doraźnych wraz z transportem.

W zależności od warunków przejścia pułku /dywizji/ do działań, czas przeznaczony na organizację zabezpieczenia tyłowego może być bardzo zróżnicowany. ←

Od posiadanego czasu ~~jakim się dysponuje~~ uzależnione będą możliwości tyłów ~~pułkowych, dywizyjnych i armijnych m.in.~~

W zakresie zgromadzenia potrzebnych ilości środków materiałowych na ~~określonych~~ ^{poszczególnych} szczeblach dowodzenia.

Podstawowym czynnikiem decydującym o potrzebach materiałowych jest zużycie środków materiałowych niezbędnych do "żywienia" pola walki.

Wysokość zużycia środków materiałowych w działaniach bojowych pułku /dywizji/ zależy między innymi od charakteru zadania bojowego, stosowanych środków walki, posiadanych sił i środków, działania nieprzyjaciela i warunków atmosferycznych. Wzajemne uwarunkowanie wyżej wymienionych czynników i różny stopień ich oddziaływania w różnych sytuacjach, ~~niezmienne~~ utrudnia ustalenie stałych norm zużycia środków materiałowych. Dla potrzeb planowania przyjmuje się (uzyskanie ^{z ćwiczeń}) na podstawie teoretycznych rozważań) orientacyjne dobowe normy zużycia środków materiałowych, które przedstawiają się następująco:

a/ w pułku zmechanizowanym:

Rodzaje zaopatrzenia		w natarciu		w obronie	
		z użyciem BMR /w jk/	Bez użycia BMR / w jk/	z użyciem BMR /w jk/	bez użycia BMR /w jk/
amunicja	strzelecka	0,3-0,4	0,4-0,5	0,4-0,5	0,4-0,6
	artyleryjska	0,6-1,5	0,6-2,5	0,8-1,5	1,0-1,8
	przeciwlotnicza	0,5-1,5	1,0-1,5	0,8-1,2	1,0-1,5
	czołgowa	0,4-0,7	0,5-1,0	0,4-0,8	0,6-1,0
mps	benzyna samoch.	0,3-0,4	0,2-0,3	0,2-0,25	0,2-0,25
	olej napędowy	0,6-0,8	0,5-0,7	0,35-0,6	0,3-0,5

b/ w dywizji zmechanizowanej:

Rodzaj zaopatrzenia	W natarciu		W obronie	
	Z użyciem BMR / w jk/	Bez użycia BMR / w jk/	Z użyciem BMR / w jk/	Bez użycia BMR / w jk/
Strzelecka	0, 3-0,5	0,4-0,6	0,3-0,5	0,4-0,6
Moździerzowa	1, 0-1,5	1,5-2,0	0,5-0,7	0,7-1,0
Artyleryjska do ognia pośredniego	1,2-2,0	2,0-2,5	0,8-1,2	1,0-1,5
Art. ppanc	0,5-0,7	0,6-1,0	0,6-0,9	0,8-1,2
PPK	0,5-0,7	0,7-1,0	0,8-1,2	1,2-1,6
Plot	0,5-0,8	0,7-1,0	0,6-0,9	0,8-1,2
Czołgowa	0,6-0,8	0,7-1,0	0,6-0,8	0,8-1,2
Benzyzna samochodowa	0,3-0,4	0,25-0,35	0,2-0,4	0,2-0,4
Olej napędowy	0,4-0,6	0,3-0,5	0,3-0,5	0,25-0,4
Benzyzna lotnicza	1,5-2,0	1,5-2,0	1,5-2,0	1,5-2,0

Uwaga: duże zużycie amunicji art. warunkowane jest od wysokości jej zużycia w okresie ogólnego przygotowania natarcia (OPN) które może wynosić 0,5-1,0 jk. Dobre jej zabezpieczenie olokamię sprzętu wadzącego (Arceia, fant) w rejonie Stacjonarnej Operacyjnej Artystów.

Podane wyżej normy zużycia ^{amunicji} ~~amunicji~~ i mps dotyczą pułku ^{dywizji} ~~dywizji~~ nacierającej na głównym kierunku uderzenia ^{w pierwszym dniu} ~~w pierwszym dniu~~ operacji oraz pułku ^{dywizji} ~~dywizji~~ broniącej się na głównym wysiłku obrony. Zużycie amunicji w następnych dniach szczególnie w natarciu jest z reguły znacznie niższe niż w pierwszym dniu. Dotyczy to zwłaszcza amunicji artyleryjskiej i moździerzowej, której zużycie nie przekracza 1,0 jo. W pułku ^{dywizji} ~~dywizji~~ znajdujących się w drugim rzucie /odwodzie/ do czasu wprowadzenia do walki, zużywana będzie głównie amunicja plot.

W niektórych wypadkach do ogniowego przygotowania i wsparcia natarcia może być użyta cała artyleria ~~może być użyta cała artyleria~~ pułku /dywizji/ drugiego rzutu lub jej część. Zużycie amunicji artyleryjskiej w takich warunkach będzie się kształtować stosownie do wykonywanych zadań ogniowych, Jeśli natomiast pułk drugorzutowy wykonywać będzie kontratak ~~lub kontratak~~ lub dywizja drugiego rzutu przeciwuderzenie albo też uderzenie przed przedni kraj, zużycie amunicji artyleryjskiej, czołgowej i materiałów pędnych znacznie wzrośnie.

Poważny wpływ ^(na zużycie) środków materiałowych wywiera broń masowego rażenia. W wypadku jej stosowania, staje się ona głównym środkiem rażenia, natomiast artyleria klasyczna spełniać będzie rolę pomocniczą. W takich warunkach zużycie amunicji, zwłaszcza artyleryjskiej, znacznie się obniży.

W warunkach stosowania BMR wzrasta manewrowość działań, co powoduje wzrost zużycia paliwa, a w szczególności oleju napędowego. W działaniach bojowych, poza amunicją, mps i żywnością zużywa się również znaczne ilości części zamiennych do czołgów, transporterów i samochodów, materiałów chemicznych i inżynierskich.

Do planowania można przyjąć, że zużycie tych materiałów będzie wynosić średnio 10-15% ogólnego tonażu zużywanych w czasie działań podstawowych środków materiałowych.

Zużycie innych materiałów uzależnione będzie od warunków szczególnych w jakich prowadzone będą działania bojowe. Np. w czasie zimy wzrosną potrzeby wojsk w zakresie środków leczniczych, opaku i ciepłego umundurowania.

Poza bieżącym zużyciem należy się liczyć ze stratami materiałowymi powstałymi na skutek oddziaływania nieprzyjaciela na wojska i tyły. Straty te z zasady będą znaczne w warunkach stosowania BMR /np. żywność jest bardzo wrażliwa na oddziaływanie broni jądrowej, chemicznej i biologicznej/.

Stan ukompletowania pułku /dywizji/ w stanie osobowym wywiera poważny wpływ na wysokość zużycia ale tylko niektórych rodzajów zaopatrzenia, takich jak: żywność oraz materiały i sprzęt przeznaczony do zabezpieczenia warunków bytowych ludzi. Wysokość zapasów jakie należy posiadać w dywizji pod koniec dnia walki, zależy od zadania bojowego w dniu następnym oraz od możliwości uzupełnienia zapasów środków materiałowych przez tyły dywizji /armii/.

Gdy dywizja po wykonaniu zadania dnia przechodzi do drugiego rzutu lub odwodu armii, stan zapasów w całej dywizji w końcu dnia może ulec znacznemu obniżeniu w stosunku do norm, a odtworzenie ich może być dokonane w czasie odtwarzania jej gotowości bojowej.

Problemem na który nie zawsze zwraca się uwagę w organizacji zabezpieczenia materiałowego jest problem zaopatrywania w wodę. Potrzeby w tym zakresie dla pułku czy dywizji wynika^{ją} z jej faktycznego zużycia. A oto normy zużycia wody przyjmowane do kalkulacji potrzeb przy określonym stanie osobowym i stanie techniki w pułku /dywizji/:

a/ Do celów bytowych / na jednego żołnierza na dobę/:

- codzienna higiena osobista	3 ltr;
- indywidualne mycie naczyń i przyborów	
do spożywania posiłków	1 ltr;
- obróbka wstępna środków spożywczych	1,5 ltr;
- gotowanie strawy /kawa, zupa itd./	<u>4,5 ltr;</u>
	razem 10 ltr

W działaniach zaczepnych może zaistnieć konieczność ograniczenia wody do 6 - 7 l, a w warunkach szczególnych nawet do 3 l na jednego żołnierza.

b/ Do celów produkcyjno-usługowych i technicznych:

- do wypieku 1 kg chleba	1,1 ltr;
- do uboju jednej sztuki bydła lub trzody	80-150 ltr;
- do kąpieli jednego żołnierza w łaźni polowej	30-40 ltr;

- do prania 1 kg przedmiotów mundurowych w pralni polowej 25 ltr;
- do jednorazowego zabiegu sanitarnego żołnierza ~~z~~ⁿapromienionego 100 ltr;
- do jednorazowego napełniania układu chłodzenia /średnio/:
- ✓ pojazdu kołowego 20 ltr;
- ✓ pojazdu gąsiennicowego 70 ltr;

Średnie dobowe potrzeby wody łącznie dla celów bytowych, napełniania układów chłodzenia oraz produkcyjno-usługowych i technicznych w przeliczeniu na jednego żołnierza wynoszą w:

- pułku zmechanizowanego ^{ym} 11,5 ltr;
- pułku czołgów 12,5 ltr;
- pułku artylerii 11,2 ltr;
- dywizji zmechanizowanej 11,7 ltr;
- dywizji pancerniej 12,5 ltr;

W warunkach zimowych zużycie wody, a tym samym jej potrzeby ulega z mniejszeniu o około 25 %.

2. Organizacja zaopatrywania

Bezpośrednią odpowiedzialność za zaopatrywanie wojsk w środki materiałowe, sprzęt oraz różne niezbędne materiały ponoszą dowódcy wszystkich szczebli, bowiem dowódca stawia zadanie bojowe i ma obowiązek zapewnić niezbędne środki do jego realizacji.

Stąd też powszechnie jest znana zasada: "Kto stawia zadania, ten również zapewnia środki materiałowe do ich wykonania".

Szczebel nadrzędny ponosi zawsze odpowiedzialność za zaopatrywanie szczebla podległego. Zagadnieniem tym z ramienia dowódcy zajmuje się kwatermistrz pułku /dywizji/.

Organizatorem zaopatrywania pułku, niezależnie z jakich źródeł to się będzie odbywać, jest dywizja, zaś organizatorem zaopatrywania dywizji jest armia.

Właściwe służby zaopatrywania i obsługi organizują zaopatrywanie bez względu na warunki organizacji i prowadzenia działań bojowych. W wypadku gdy dywizja podlega bezpośrednio

dowódcy frontu organizacją zaopatrywania zajmują się poszczególne służby frontu.

✓ Stosowanie do tej zasady, dywizja ponosi pełną odpowiedzialność za organizację zaopatrywania wchodzących w jej skład oddziałów.

Oddziały /pododdziały/ przydzielone do dywizji na okres wykonywania zadania, które nie mogą otrzymywać ~~zaopatrywania~~^{zawią} z tyłów własnych związków taktycznych, powinny być zaopatrywane w środki materiałowe z tyłów dywizji, na korzyść której działają.

Uzupełnienie zapasów na szczeblu taktycznym może się odbywać z następujących źródeł:

- ✓
- ze składów szczebla zadźrędnego;
  - z wojskowych i cywilnych składów stacjonarnych;
  - ze stacji i portów /przystani/ załadowczych;
  - z ~~zapasów~~^{zasobów} miejscowych;
  - ze zdobyczy wojennej.

Zasadniczym i podstawowym źródłem zaopatrzenia, a w niektórych wypadkach jednym dla pułku są składy dywizji, a dla dywizji składy polowe armii. Pozostałe źródła zaopatrzenia są źródłami pomocniczymi chociaż w określonych okolicznościach mogą odgrywać poważną rolę w systemie zaopatrywania.

Wojskowe i cywilne składy stacjonarne, rozmieszczone na terenie własnego lub zaprzyjaźnionego kraju, w początkowym okresie wojny mogą spełniać rolę zasadniczych źródeł zaopatrzenia. Cechą ujemną zaopatrywania ^{przez} ww. składy jest to, że poszczególne rodzaje zaopatrzenia mieszczą się w większości wypadków w odrębnych składach rozmieszczonych od siebie w odległości kilkudziesięciu km, a tym samym niejednokrotnie z dala od rejonu działania pułku /dywizji/.

W początkowym okresie wojny w czasie przemarszu dywizji do rejonu działań bojowych, zaopatrywanie jej oddziałów może się odbywać z zapasów wydzielonych przez front dla armii, a znajdujących się na stacjach kolejowych lub w portach /przystaniach/.

Wykorzystywanie przez pułk /dywizję/ zasobów miejscowych będzie możliwe wówczas, kiedy dany teren będzie zasobny w potrzebne środki materiałowe /np. żywność/ oraz gdy zezwoli czas na ich eksploatację.

W natarciu pułk /dywizja/ dysponuje mniejszymi niż w obronie możliwościami wykorzystania zasobów miejscowych z uwagi na duże tempo działań wojsk.

Z ~~zapasów~~ ^{zasobów} miejscowych pułk /dywizja/ może wykorzystać produkty żywnościowe takie jak np. ziemniaki, warzywa i mięso oraz materiały budowlane i opał. W działaniach obronnych poza żywnością można wykorzystywać materiały budowlane /drewno/ niezbędne do rozbudowy obrony oraz niektóre miejscowe zakłady przetwórcze i usługowe jak np. młyny, piekarnie, rzeźnie, pralnie, łaźnie itp. Sposób wykorzystania materiałów oraz urządzeń przetwórczych i usługowych z zasobów miejscowych każdorazowo określa organ zaopatrujący.

W czasie prowadzenia działań bojowych pułk /dywizja/ może również korzystać z materiałów i sprzętu wojskowego pochodzą-
c~~ego~~ ^{ych} ze zdobyczy wojennej, które w pewnej ilości i za zgodą wyższego organu zaopatrującego mogą być wykorzystywane do zaopatrywania własnych oddziałów.

Materiały uzyskane ze zdobyczy ^{wojennej} ~~takiej~~ jak (żywność, paliwo, materiały i sprzęt sanitarny, pościel, bielizna itp.) mogą stanowić ważne źródło pokrycia bieżących potrzeb. Straty powstałe w transporcie tyłowym również mogą być uzupełniane ze zdobyczy wojennych.

Oprócz w/w źródeł zaopatrzenia istnieje jeszcze możliwość pokrycia potrzeb materiałowych ze zbiórki pozostawionego na polu walki własnego sprzętu i mienia oraz demontażu ~~części zamianych~~ ^{części} zespołów i mechanizmów techniki bojowej ^{oraz} sprzętu technicznego nie nadającego się do naprawy.

W trakcie realizacji zaopatrywania wojsk należy dążyć do racjonalnego rozdziału posiadanych zapasów środków materiałowych i ustalenie właściwej kolejności ^{dostarczenia do} ~~zaopatrywania~~ pododdziałów i oddziałów dywizji biorąc pod uwagę stopień ważności wykonywanych przez nie zadań. Gdy posiadane w tyłach dywizji ~~zapas~~

środków

materiałów, stanowią pełne zapasy ruchome sprawa jest prosta, uzupełnia się z nich wówczas ^(bierzące środki materiałowe) zapasy w oddziałach do pełnych norm. Jednak bardzo często potrzeby oddziałów mogą przekraczać wysokość zapasów ruchomych w tyłach dywizji. W takim wypadku w pierwszej kolejności i największą ilość środków materiałowych należy przydzielić tym oddziałom, które wykonują główne zadanie i tym samym zużywają duże ilości materiałów z wlaszcza amunicji.

Dla dokonania właściwego rozdziału zapasów środków materiałowych niezbędna jest znajomość zamiaru /decyzji/ dowódcy dywizji oraz stałe orientowanie się w sytuacji taktycznej i tyłowej.

Zaspakajanie potrzeb materiałowych dokonuje się przez dowódz organizowany przez szczebel nadrzędny i z wyznaczonych źródeł zaopatrzenia. W sytuacjach skomplikowanych i przy istniejących przerwach w dowozie z armii, kwatermistrz armii może nakazać dokonanie manewru środków materiałowych z jednej dywizji do drugiej. Analogiczny manewr zapasami materiałowymi może być dokonywany również między oddziałami dywizji na polecenie kwatermistrza dywizji.

Istotną rolę w systemie zaopatrywania wojsk tak w obronie jak i natarciu spełniają tzw. czołówki materiałowe. Dywizyjna lub pułkowa czołówka materiałowa czyli wydzielona z batalionu zaopatrzenia lub z kompanii zaopatrzenia określona ilość samochodów wraz ze środkami materiałowymi, wysunięta zostaje zazwyczaj na kierunek działania pododdziałów i oddziałów pierwszego rzutu i może być rozmieszczona w pierwszym rzucie tyłów. Celowość organizowania czołówki jest uzasadniona wówczas, gdy przewiduje się stosunkowo duże zużycie materiałów zwłaszcza amunicji i paliwa. Czołówki umożliwiają skrócenie czasu zaopatrywania wojsk, a jednocześnie są formą rozśrodkowania zapasów pułkowych /dywizyjnych/.

3. Organizacja dowozu i ewakuacji.

Ciągłe i nieprzerwane zaopatrywanie walczących wojsk w to wszystko, co jest im niezbędne do życia i prowadzenia walki jest możliwe poprzez zapewnienie ciągłego dowozu środków materiałowych i różnego rodzaju sprzętu. Ciągły i terminowy dowóz stanowi więc podstawę zaopatrywania wojsk i jest jednym z podstawowych zadań stosujących do wykonania przed tyłami, ~~dywizji~~. Realizacja dowozu a w tym wykorzystanie transportu tyłowego, uzależniona jest od warunków w jakich będą prowadzone współczesne działania bojowe i od właściwości charakterystycznych dla danego rodzaju walki. Podstawowa zasada dowozu która nie uległa zmianie określa, że szczebel wyższy jest w pełni odpowiedzialny za organizację terminowego dowozu do szczebla niższego bez względu na to czyim transportem ten dowóz się odbywa. Jednak ze względu na to, że do dowozu środków materiałowych oraz ewakuacji jest wykorzystywany - w zależności od sytuacji - transport zarówno szczebla zaopatrującego, jak i w znacznej mierze szczebla zaopatrywanego celowym wydaje się w obecnych warunkach dokonanie pewnej zmiany w pojęciu odpowiedzialności za dowóz. W wypadku wykorzystania do dowozu transportu różnych szczebli, za przygotowanie i organizację przekazania odpowiedniej ilości środków materiałowych przeznaczonych dla szczebla podległego winien być zawsze odpowiedzialny kwatermistrz szczebla nadrzędnego, natomiast za sam dowóz powinien ponosić odpowiedzialność kwatermistrz, który realizuje dowóz własnymi środkami transportowymi. Z zasady tej wynika konieczność proporcjonalnego rozkładania wysiłku na transport różnych szczebli organizacyjnych. Jednak w natarciu te proporcje będą się kształtować nieco inaczej aniżeli w działaniach obronnych. Ogólnie przyjmuje się, że do oddziałów i związków taktycznych prowadzących natarcie, całość lub większa część środków materiałowych powinna być dostarczona transportem szczebla wyższego. Wynika to stąd, że w czasie natarcia, przesuwanie się wojsk i tyłów do przodu wydłuża ramię dowozu. Ponadto główny wysiłek tyłów armii zawsze skoncentrowany będzie na zabezpieczenie dywizji wykonującej główne zadanie, a dywizja na zabezpieczenie pułku działającego na głównym kierunku uderzenia.

W działaniach obronnych oddziały i związki taktyczne z reguły będą pobierać własnym transportem większą część potrzebnych środków materiałowych, a w wielu wypadkach nawet całość.

W natarciu pułku /dywizji/ występuje ścisła zależność między dowozem a przesunięciem tyłów. W warunkach wysokiego tempa natarcia wojsk, transport samochodowy dowożący środki materiałowe do oddziałów z zasady nie powraca do rejonu, z którego rozpoczął dowóz. Analogicznie przedstawia się sprawa przy dowozie z tyłów pułku do pododdziałów. ←

Oznacza to, że opróżniony transport po dokonaniu dowozu jest kierowany do nowego rejonu rozmieszczenia drugiego rzutu tyłów pułku /dywizji/.

We wszystkich rodzajach działań obowiązuje zasada powiązania dowozu z ewakuacją, która wyraża się w wykorzystaniu opróżnionego powracającego transportu do ewakuacji porażonych i uszkodzonego sprzętu. Zasada ścisłego powiązania dowozu z ewakuacją w działaniach obronnych musi być bardziej rygorystycznie przestrzegana niż w natarciu. W natarciu tyły przesuwają się do przodu w ślad za nacierającymi wojskami i zbliżają się do rejonu /rubieży/ w którym zaistniały straty sanitarne i techniczne. W obronie proces ten przebiega odwrotnie. Poza tym ewakuacja porażonych w obronie za zagrożonych kierunkach nabiera szczególnego znaczenia zwłaszcza w warunkach ograniczonych możliwości transportu sanitarnego i dużej ilości porażonych w rejonie, który w niedługim czasie może być opanowany przez nieprzyjaciela. Dlatego też by zrekompensować brak czasu należy zaangażować do ewakuacji jak najwięcej środków transportowych, tak sanitarnych jak i transportu ogólnego przeznaczenia.

Podstawowym rodzajem transportu wykorzystywanym do dowozu i ewakuacji na szczeblu taktycznym jest transport samochodowy. Składa się on w przeważającej części z samochodów ciężarowo-transportowych oraz cystern /na paliwo i wodę/ i przyczep transportowych. W sytuacjach, gdy brak jest transportu tyłowego, za zgodą dowódcy pułku /dywizji/ do dowozu amunicji można wykorzystywać nawet wozy bojowe.

W działaniach bojowych może też mieć miejsce wykorzystanie i innych rodzajów transportu jak np. lotniczego szczególnie w warunkach, gdy nie ma możliwości wykonania dowozu innym rodzajem transportu, lub gdy czas na organizację dowozu jest bardzo ograniczony. Taką sytuacją może mieć miejsce wówczas, gdy dywizja działa na samodzielny kierunek z dala od źródeł zaopatrywania, w okrążeniu, lub gdy zniszczone są przeprawy na dużych przeszkodach wodnych. W działaniach obronnych oraz w początkowym okresie wojny istnieją jeszcze możliwości wykorzystania w dowozie do dywizji transportu kolejowego i transportu wodnego śródlądowego.

Wielkość dowozu i potrzeby środków materiałowych na szczeblu związku taktycznego ustala się na podstawie:

- stanu zapasów w oddziałach i tyłach dywizji jakie należy zgromadzić na początek działań;

- przewidywanego zużycia środków materiałowych w czasie walki;

- ilości środków materiałowych, które zgodnie z zarządzeniem szczebla nadrzędnego winny pozostać w pułku /dywizji/ po zakończeniu działań. Potrzeby materiałowe pułku /dywizji/ będą różne w poszczególnych rodzajach działań. Stąd też i wielkość dowozu kształtować się będzie odpowiednio do wysokości potrzeb. Wielkość dowozu środków materiałowych określa kwatermistrz pułku /dywizji/.

Na podstawie ustalonych wielkości dowozu i możliwości przewozowych posiadanego transportu kwatermistrz przyjmuje odpowiednią organizację /koncepcję/ dowozu.

Możliwości przewozowe transportu określa się na podstawie:

- stanu ilościowego ^{oraz} sprawności technicznej samochodów i przyczep transportowych i specjalnych w batalionie zaopatrzenia /kompanii zaopatrzenia pułku/;

- odległości dowozu;

- dopuszczalnego przebiegu transportu w ciągu doby;

- stanu dróg;

- warunków atmosferycznych i pory dnia.

Ponadto uwzględnia się również stopień oddziaływania nieprzyjaciela na kolumny transportowe wykonujące dowóz.

Przy kalkulacji możliwości przewozowych uwzględnia się tylko transport /samochodowy i przyczepy/ technicznie sprawne, a praktyczną ładowność ustala się na podstawie współczynników zdolności załadowniczych.

Przebieg transportu w ciągu doby jest uzależniony od stanu sprawności technicznej transportu, wykształcenia kierowców, stanu dróg oraz czasu potrzebnego na za i wyładunek. Przeciętnie przyjmuje się dla transportu pułkowego i dywizyjnego przebieg do 150 km/dobę, przy ramieniu dowozu do 50 km dla transportu dywizyjnego i do 25-30 km dla transportu pułkowego.

Transport batalionu zaopatrzenia dywizji zmechanizowanej jednorazowo może podjąć około 1000 ton ładunków/w tym materiałów pędnych i smarów 280 ton/, transport kompanii zaopatrzenia pułku zmechanizowanego około 180 ton / w tym mps około 40 ton./

Na podstawie ~~roznych~~^{wskazu} rozważań teoretycznych wynika, że dowóz z tyłów dywizji do oddziałów w ciągu pierwszego dnia walki wynosi około 900-1000 ton różnych środków materiałowych natomiast z tyłów pułku do pododdziałów około 150 - 200 ton. W następnych dniach wielkości te ulegają zmniejszeniu nawet do 50%.

Na podstawie powyższych danych wydaje się pozornie, że transport tyłów pułku jest w stanie zapewnić dowóz do pododdziałów a transport tyłów dywizji do oddziałów dywizji potrzebnych ilości środków materiałowych. W rzeczywistości jest jednak inaczej.

Mało jest prawdopodobne aby do dowozu można było wykorzystać 100% transportu tyłów. Składają się na to różne przyczyny, a mianowicie:

- nierównomierność zużycia i dowozu poszczególnych rodzajów zaopatrzenia powoduje utrzymywanie zapasów na transporcie, których dowóz w danej sytuacji jest zbędny;
- niesprawność techniczna części transportu;
- konieczność utrzymania rezerwy wolnego transportu;
- przyjmowanie na transport zapasów materiałowych dostarczonych przez szczebel zaopatrujący;
- konieczność przekazania części opróżnionego transportu do ewakuacji porażonych;
- warunki terenowe.

Kontrolując możliwości i potrzeby przewozowe należy dążyć do zwiększenia możliwości transportowych tyłów dywizji przez zwiększenie dobowego przebiegu samochodów, ^{wprowadzenie} ~~zastosowanie~~ mechanizacji ^{do} prac przeładunkowych, wymiennosc transportu oraz przez pomijanie w dowozie niektórych szczebli zaopatrywania w celu skrócenia czasu pracy transportu.

Jednym z podstawowych problemów tyłowego zabezpieczenia działań bojowych jest utrzymanie ciągłości i zapewnienia terminowości dowozu. Realne to jest do osiągnięcia tylko wtedy, gdy kwatermistrz na bieżąco jest zorientowany w rozwoju sytuacji bojowej i tyłowej na polu walki i wyciąga z niej należyte wnioski.

Zachowanie ciągłości dowozu polega na niedopuszczaniu do zaistnienia dłuższych przerw w dowozie do walczących oddziałów. Przerwy w dowozie mogą powstać z różnych przyczyn np. takich jak: działanie grup dywersyjnych w rejonach przez które przebiega ją drogi dowozu i ewakuacji, zniszczenie przepraw na przeszkodach wodnych, zniszczenie transportu tyłowego oraz opóźnienie dostaw z wyższego szczebla zaopatrującego, ^(likwidacja) ^(może nastąpić) tych przyczyn własnymi siłami, a jeśli te są niewystarczające ^(materiały są) - ~~wzwrócić się~~ o pomoc do dowódcy pułku /dywizji/ lub do kwatermistrza dywizji/armii/.

Terminowość dowozu wiąże się ściśle z zachowaniem ciągłości dowozu. Kwatermistrz pułku nie powinien biernie oczekiwać na meldunki ^(doświadczenia) pododdziałów a kwatermistrz dywizji z oddziałów. ^(winien) ^(terminowy) Na podstawie własnych przewidywań organizować dowóz środków materiałowych. Dowóz winien być dokonany w takim czasie, aby środki materiałowe nie były dostarczone zbyt późno do pododdziału /oddziału/, ponieważ stan taki mógłby spowodować opóźnienie wykonania zadania. Przedwczesne wykonanie dowozu również jest niepożądane, a to z tego względu, że odbiorca może nie posiadać opróżnionego w danej chwili transportu. W takim przypadku należy postąpić stosownie do zaistniałej sytuacji i posiadanych możliwości. Rozwiązań w tym zakresie jest kilka, a mianowicie:

- a/ skierowanie transportu do innego pododdziału /oddziału/;
- b/ skierowanie transportu bezpośrednio do pododdziałów /za zgodą kwatermistrza dywizji/;

✓ - przydzielenie pododdziałowi, /oddziałowi/ środków materiałowych wraz z transportem jako zapasy doraźne;

- rozładunek zapasów na ziemię.

Przy dowozie środków materiałowych będzie dość często stosowany system pomijania pośrednich szczebli zaopatrywania. Ponieważ w warunkach współczesnego pola walki, a zwłaszcza przy ograniczonym czasie organizacji i prowadzenia działań racjonalniejszą metodą zaopatrywania wydaje się dostarczanie zaopatrzenia bezpośrednio ze źródeł zaopatrywania szczebla wyższego do szczebla o dwa lub nawet trzy stopnie niższego. W takich przypadkach ze strony kwatermistrzów ~~z~~ pułków i dywizji konieczne będą przedsięwzięcia organizacyjne mające na celu doprowadzenie w oznaczony rejon kolumn transportowych dywizji /armii/ oraz dokonywanie częściowego przeładunku dla tworzenia kolumn transportowych z niezbędnym ładunkiem przeznaczonym dla poszczególnych pododdziałów i oddziałów. Za wykonanie dowozu zgodnie z zarządzeniem kwatermistrza danego szczebla bezpośrednio odpowiedzialni są dowódcy oddziałów /pododdziałów/ transportowych.

Dowódca oddziału transportowego przed wykonaniem dowozu winien przekazać podległym dowódcom pododdziałów /kolumn/ szczegółowe wytyczne dotyczące organizacji dowozu.

(Nektóre podstawowe zagadnienia)
IV. Organizacja zabezpieczenia technicznego w pułku i dywizji.

Zabezpieczenie techniczne wojsk organizują szefowie służb technicznych pułków i dywizji przez podległe im służby techniczne. Z posiadanych sił i środków organizuje się w działaniach bojowych następujące elementy:

- a/ Siłami i środkami pułku: posterunki obserwacji technicznej /POT/; punkty pomocy technicznej /PPT/; grupy remontowo-ewakuacyjne /GRE/; punkty zbiórki sprzętu uszkodzonego /PZSU/; grupy ewakuacyjne /GE/; rzuty remontowe /RR/; zamykanie techniczne kolumn /ZTK/; patrole służb technicznych /PST/;
- b/ Siłami i środkami dywizji: punkty zbiórki sprzętu uszkodzonego /PZSU/; grupy ewakuacyjne /GE/; rzuty remontowe /RR/; zamykanie techniczne kolumn /ZTK/; patrole służb technicznych /PST/.

Każdy z wymienionych elementów pułku i dywizji wykonuje samodzielnie określone zadanie.

- POT - prowadzi obserwację, określa miejsce uszkodzonych wozów bojowych i zawiadamia o nim GRE. Jest organizowany na szczeblu kompanii w składzie: technik, sanitariusz.
- PPT - jest elementem stałym przeznaczonym do udzielania pomocy technicznej w rejonach i na odcinkach dróg trudnych do przebycia, przy przeprawach wodnych, mostach i wiaduktach,
- GRE - prowadzi remonty bieżące, wymienia niektóre uszkodzone części, uzupełnia paliwo oraz udziela niezbędnej pomocy medycznej załogom. Jest organizowana w każdej kcz i w bp w składzie: warsztat A/Panc, A/sam, ciągnik ewakuacyjny, samochód z częściami zamiennymi, cysterna z paliwem i ewentualnie samochód sanitarny. Przesuwa się w odległości 3-5 km za walczącymi wojskami,
- PZSU - prowadzi remonty w wyznaczonym rejonie w pierwszym rzucie tyłów. W pułku jest organizowany przez siły i środki kompanii remontowej, w dywizji przez siły i środki batalionu remontowego,
- GE - prowadzą ewakuację techniki bojowej z miejsca uszkodzenia do PZSU. Organizowana jest z sił i środków kompanii remontowej i batalionu remontowego,
- RR - są to siły i środki kompanii remontowej i batalionu remontowego podzielone na rzuty z których każdy z nich wykonuje samodzielnie remonty w określonym rejonie w czasie działań bojowych,
- ZTK - przeznaczone jest do udzielania pomocy technicznej w czasie marszu. Skład analogiczny jak GRE. Przesuwa się na ogonie kolumn marszowych
- PST - prowadzą rozpoznanie dróg ewakuacyjnych sprzętu technicznego oraz rejonu rozmieszczenia PZSU w składzie: oficer służb technicznych i podoficer z pododdziałem rozpoznania skażeń. Poszczególne elementy służb technicznych wykonują z zasady określone kompleksowe zadania w stosunku do całego sprzętu technicznego dlatego też organizowane są wspólnymi siłami i środkami wszystkich służb technicznych. Niekiedy jednak określone służby techniczne mogą organizować niektóre elementy samodzielnie. Służby techniczne mogą również wydzielać pewne siły i

środki do określonych elementów organizowanych bezpośrednio przez sztab pułku i dywizji lub inne rodzaje wojsk^{jak}, na przykład do organizacji grup awaryjno-ratunkowych - w przypadku uderzeń jądrowych nieprzyjaciela lub organizacji przepraw czołgów pod wodą.

W ramach organizacji zabezpieczenia technicznego wojsk wyznaczana jest również droga ewakuacji techniki bojowej. Wyznacza się ją w pasie działania oddziału równoległe do kierunku działania wojsk; jest ona przeznaczona do ^{ewakuacji} techniki bojowej. Droga ta nie powinna się pokrywać z drogą dowozu i ewakuacji. Wybiera się ją zwykle na kierunku, gdzie przewidywane są największe straty w sprzęcie technicznym. Często drogami tymi mogą być pobocza dróg głównych, drogi drugorzędne lub też wytyczne bezdroża.

Podstawowym wskaźnikiem zabezpieczenia technicznego wojsk /oddziału/ i związku taktycznego/ jest współczynnik sprawności technicznej.

Współczynnik sprawności technicznej sprzętu technicznego /wozów bojowych, pojazdów mechanicznych itp./ określa się przyjm^{mu}ując za podstawę stosunek ilości sprzętu technicznie sprawnego do ogólnej ilości tego sprzętu znajdującego się faktycznie w pododdziale, oddziale czy związku taktycznym.

V. ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA MEDYCZNEGO

Zabezpieczenie medyczne organizuje się w celu zachowania zdolności bojowej i utrzymania odpowiedniego stanu zdrowotnego wojsk, zapobieżenia powstawaniu i szerzeniu się chorób w pododdziałach /oddziałach/, udzielania we właściwym czasie pomocy medycznej porażonym i chorym, szybkiego ich wyleczenia i umożliwienia im powrotu do szeregów bojowych.

Zabezpieczenie medyczne pułku /dywizji/ w działaniach bojowych organizuje się zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami. Wymaga ono każdorazowo od służby zdrowia odpowiednich przedsięwzięć odpowiadających określonym warunkom^y występujących w poszczególnych rodzajach działań.

1. Straty sanitarne

Wielkość strat sanitarnych w działaniach bojowych zależy przede wszystkim od rodzajów stosowanych środków rażenia przez nieprzyjaciela, stopnia odporności własnych wojsk na uderzenia przeciwnika, charakteru prowadzonych działań bojowych, warunków terenowych i meteorologicznych, rozbudowy inżynieryjnej, ugrupowania i wyszkolenia wojsk oraz stanu i możliwości oddziałów i pododdziałów służby zdrowia. Podczas działań bojowych straty sanitarne na polu walki powstają nierównomiernie co do ilości tak w czasie jak i przestrzeni, a wysokość strat sanitarnych od broni klasycznej często będzie nieproporcjonalna w stosunku do strat ^{od} broni masowego rażenia. Ponadto procentowy udział strat sanitarnych będzie różny dla różnych oddziałów. Wynikają ^{on} ~~z nich~~ z wykonywanego przez nie zadania i ich miejsca w ugrupowaniu bojowym. W okresie organizacji działań zaczepnych najwyższe straty sanitarne od broni jądrowej mogą wystąpić nie w ~~działaniach~~ ^{oddziałach} znajdujących się bezpośrednio w styczności z nplem, lecz w ~~działaniach~~ ^{oddziałach} znajdujących się w rejonach wyjściowych /ześrodkowania/ ^(biodawczych) lub w trakcie wprowadzenia ich do walki. W czasie prowadzenia działań bojowych tak w natarciu jak i w obronie największe straty będą w oddziałach działających na głównych ^{głównym} kierunkach uderzenia i ^{obrocy} wysiłku ~~w obronie~~ oraz na kierunkach kontrataków /przeciwuderzeń/ własnych i nieprzyjaciela. Jeśli chodzi o straty sanitarne od broni klasycznej, to będą one najwyższe w natarciu ~~z~~ w czasie przełamywania kolejnych rubieży obronnych nieprzyjaciela oraz w czasie forsowania szerokich przeszkód wodnych.

W działaniach obronnych straty od broni klasycznej z zasady będą mniejsze. Wynika to stąd, że w obronie jest nieco szerszy i głębszy pas działania ~~wojsk~~, bardziej rozbudowane są ukrycia dla wojsk, a elementy ugrupowania bojowego są bardziej rozśrodkowane aniżeli w natarciu.

Na podstawie doświadczeń z drugiej wojny światowej i dotychczasowych teoretycznych rozważań oraz poglądów przedstawicieli służby zdrowia można przyjąć, że:

a/ Średnie dzienne straty sanitarne dywizji działającej w pierwszym rzucie na głównym kierunku armii mogą wynosić / w stosunku do stanu faktycznego/ od broni:

	w natarciu	w obronie
- konwencjonalnej	<u>2 - 5 %</u>	<u>2 - 5 %</u>
- jądrowej	10 - 16 %	8-12 %
- broni chemicznej	<u>3 - 5 %</u>	<u>3-5 %</u>
razem:	15 - 26 %	13-22 %

b/ Średnie dzienne straty sanitarne pułku wykonującego zadanie na głównym kierunku dywizji mogą wynosić / w stosunku do stanu faktycznego/ od broni:

- konwencjonalnej	- 8 - 12 %
- jądrowej	- 10 - 16 %
- chemicznej	<u>- 3 - 5 %</u>
razem:	21 - 33 %

c/ Z przewidywanych strat 70 - 75 % ponoszą straty sanitarne oddziały i pododdziały walczące, a 25 - 30 % jednostki zabezpieczenia i obsługi.

Ze względunna stopień porażenia przewiduje się ^{około 35-40%} ciężko porażonych ~~będzie około 35 - 40 %~~ ^{około 65-60%} i średnio i lekko porażonych, ~~około 65 - 60 %~~.

d/ Przewidywana struktura strat sanitarnych od ~~działania~~ broni konwencjonalnej jest następująca:

- zranienia i urazy zamknięte - 50 - 60 %;
  - kontuzje - 5 - 10 %;
  - oparzenia izolowane - 10 - 15 %;
  - urazy mieszane /miksty/ - 10 - 25 %;
- w tym z przewagą:
- oparzeń - 60 %
  - uszkodzeń mechanicznych - 40 %.

e/ Przewidywana struktura strat sanitarnych od ~~działania~~ broni jądrowej ^{jest następująca:}

- czyste urazy mechaniczne /zranienia, złamania, kontuzje/ ^{10-15%} ~~- 10 - 15%;~~
  - czyste /izolowane/ oparzenia - 15 - 20%;
  - uszkodzenia popromienne /czyste/ - 10 - 15%;
  - uszkodzenia mieszane /miksty/ - 55 - 60%;
- w tym z przewagą:
- choroby popromiennej - około 20%;

- różnych postaci skażeń - około 30%;
- oparzeń - około 45%;
- urazów mechanicznych - około 5%.

Ponadto w czasie prowadzenia działań bojowych w warunkach szczególnych /zima, działania w górach/ straty sanitarne mogą wzrosnąć o dość znaczny procent zachorowań.

Ogólnie biorąc należy stwierdzić, że wysokość strat sanitarnych będzie każdorazowo uzależniona od konkretnej sytuacji i warunków w jakich będą prowadzone działania bojowe.

2. Wykorzystanie sił i środków służby zdrowia

Rozwiązanie problemów związanych z zabezpieczeniem medycznym ~~wojsk~~ wojsk zależy od ilości sił i środków służby zdrowia i ich możliwości.

Wszystkie samodzielne oddziały dywizji posiadają ^{swoje} organiczne pododdziały medyczne.

Na szczeblu pułku /pz i pcz/ występuje kompania medyczna, która w toku działań bojowych rozwija pułkowy punkt medyczny /PPM/ w natarciu do 8 km, w obronie do 10 km od przedniego skraju wojsk walczących. W zależności od zakresu udzielania pomocy medycznej jego możliwości ^{przepustowe} w ciągu dnia walki wynoszą 150 - 250 porażonych i chorych. W PPM ewakuacjami ^{osobnym} ~~porażonym~~ porażonym z pododdziałów udziela się pierwszej pomocy lekarskiej i przygotowuje się ich do ewakuacji do dywizyjnego punktu medycznego /DPM/. Czas pracy kompanii medycznej w jednym rejonie wynosi 4-6 godzin. Ze względu na ograniczone możliwości, PPM udziela tylko pomocy ze wskazań życiowych tym porażonym których dalsza ewakuacja bez jej udzielenia byłaby niemożliwa. Możliwość ewakuacyjna transportu sanitarnego kompanii medycznej pz wynoszą 20 porażonych /2 x 10/.

Na szczeblu dywizji występuje organiczny batalion medyczny, który w toku działań bojowych rozwija dywizyjny punkt medyczny /DPM/.

Przeznaczony on jest do przyjmowania porażonych z oddziałów, udzielania im pomocy kwalifikowanej, segregacji oraz przygotowania ich do ewakuacji do Szpitali polowych frontu.

Przepustowość ^{DPM} ~~DPM~~ wynosi 300 - 500 porażonych dziennie. Batalion medyczny /medyczny batalion wzmocnienia/ przesuwa się i rozwija ^{DPM} ~~DPM~~ jeden raz w ciągu doby. Nie oznacza to bynajmniej, że w ^{DPM} ~~DPM~~ udziela się kwalifikowanej pomocy tym wszystkim, którzy tam się znaleźli. Wychodząc z możliwości batalionu medycznego w DPM można zorganizować dwie duże /2 lekarzy i pielęgniarka operacyjna/ i ^{małe} małe grupy chirurgiczne, które mogą w ciągu 14 - 16 godzin pracy wykonać 18 - 22 ^{poważnych} operacji chirurgicznych i około 80 zabiegów średnich.

Znaczna ilość porażonych ^{po} przeprowadzonej tylko segregacji i otrzymaniu niezbędnej pomocy w DPM jest kierowana na dalsze etapy ewakuacji medycznej.

Czas napływu ^{porażonych} ~~poszkodowanych~~ do DPM wynosi średnio 5-7 godzin od momentu porażenia. Możliwości ewakuacyjne transportu sanitarnego batalionu medycznego wynoszą ⁸⁰ ~~100~~ porażonych jednorazowo /~~10~~ x 10/.

Na okres wykonywania zadania bojowego przez dywizję armia może przydzielić służbie zdrowia dywizji jako wzmocnienie:

- do dwóch medycznych batalionów wzmocnienia /mbw/;
- 1 - 3 brygady specjalistyczne z oddziału wzmocnienia i segregacji /OWS/;
- 2 - 3 grupy hospitalizacyjne.

Przydział wyżej wymienionych sił i środków będzie każdorazowo uwarunkowany między innymi od roli, miejsca i zadania bojowego dywizji, od rodzaju działań bojowych, możliwości armii, działań npla itp.

Przydzielone siły i środki wykorzystuje się:

- ^{mbw} ~~mbw~~ do organizowania DPM, który spełnia taką samą rolę jak batalion medyczny dywizji. Przepustowość mbw i możliwości w zakresie udzielania pomocy są takie same jak organicznego bm, natomiast jednorazowe możliwości ewakuacyjne wynoszą tylko 80 porażonych / 8 x 10/;
- brygady specjalistyczne /głównie segregacyjne/ do zwiększenia przepustowości DPM;
- każdą z grup /sekcji/ hospitalizacyjnych do opieki nad grupą 20 - 30 porażonych, którzy muszą ^{po przesunięciu} ~~pozostać~~ w określonym rejonie ^{po przesunięciu} ~~po przesunięciu~~ przez pewien okres czasu aż stan ich zdrowia pozwoli na ewakuację lub ze względu na działanie npla, kiedy powstaną korzystne warunki ich ewakuacji.

(zależeń wypracowano)
W działaniach obronnych dywizja może otrzymać 1-2 ~~mbw~~^{mbw} i kilka brygad specjalistycznych z OWS. Najczęściej będzie tak, że dywizja przechodząc z działań zaczepnych do działań obronnych będzie posiadała te siły i środki, które jej zostały przydzielone na czas natarcia.

Ugrupowanie i rozmieszczenie PPM i DPM jest uwarunkowane od rodzaju prowadzonego działania bojowego, konkretnej sytuacji bojowej, przydzielonych sił i środków oraz przyjętej koncepcji zabezpieczenia tyłowego.

W rejonie wyjściowym /ześrodkowania/ dywizji batalion medyczny w stanie zwiniętym rozmieszcza się wewnątrz ugrupowania wojsk w gotowości do rozwinięcia w wypadku ~~zaistnienia~~^{powstania} masowych strat sanitarnych. Na podstawach wyjściowych do natarcia ~~mbw~~^{mbw} rozwija się w odległości do 15 km od przedniego skraju wojsk walczących. W pierwszej kolejności rozwija się DPM z przydzielonego ~~mbw~~^{mbw}, który zabezpiecza przyjmowanie porażonych z oddziałów na głębokość zadania bliższego dywizji, natomiast na zabezpieczenie zadania następnego /zadania dnia/ siłami ~~mbw~~^{mbw} lub drugiego przydzielonego ~~mbw~~^{mbw} rozwija się kolejny DPM. W końcu dnia natarcia dywizji rozwija się trzeci raz DPM z pozostałych sił, przeznaczony do przyjmowania porażonych z walk nocnych lub w pierwszej połowie następnego dnia walki. Dywizja działając na kierunku drugorzędym może otrzymać jako wzmocnienie tylko jeden ~~mbw~~^{mbw}. Wówczas na początku dnia natarcia powinna rozwijać ~~mbw~~^{mbw}, a w zadaniu następnym lub pod koniec dnia walki organiczny ~~mbw~~^{bm}. *Czas pracy ~~bm~~ (mbw) w jednym rejonie wynosi 28-30 godzin.*

W natarciu z forsowaniem dużej przeszkody wodnej dywizja może otrzymać nawet trzy ~~mbw~~^{mbw}, z których jeden może być wykorzystany do rozwinięcia 2-3 medycznych punktów przeprawowych /MPP/.

W działaniach obronnych dywizja może otrzymać 1 - 2 ~~mbw~~^{mbw} lub w ogóle nie otrzymać żadnego. Jeżeli dywizja w ogóle nie otrzyma medycznego batalionu wzmocnienia, to organiczny ~~mbw~~^{bm} rozwija DPM w składzie pierwszego rzutu tyłów dywizji w rejonie, do którego będzie najdogodniej prowadzić ewakuację ze wszystkich oddziałów dywizji. W razie konieczności zmiany rejonu rozmieszczenia DPM, batalion medyczny przesuwa się w całości lub w dwóch rzutach.

W wypadku otrzymania przez dywizję mbw, możliwe są następujące warianty ugrupowania sił medycznych w obronie:

- a/ jeden mbw lub bm rozwija na początku działań obronnych DPM, drugi pozostaje czasowo w odwodzie i może być wykorzystany do:
- rozwinięcia następnego DPM po zapełnieniu pierwszego;
  - rozwinięcia DPM na kolejnej rubieży obrony;
  - rozwinięcia ~~DPM~~^{DPM} na kierunku kontrataku;
  - udzielania pomocy medycznej w rejonie uderzenia jądrowego.

b/ dwa bataliony /mbw i bm/ rozwijają jednocześnie DPM na oddzielnych kierunkach obrony. Sposób ten jest stosowany zwykle w przypadku obrony na szerokim froncie, lub w warunkach, gdy dywizja ~~grabi~~^{zaprawa} rozciąga przez npla grupowania bojowego.

W działaniach obronnych istnieje stałe zagrożenie punktów medycznych ~~przez~~^{ze strony} nacierającego nieprzyjaciela. Nacierający nieprzyjaciel w ciągu kilku godzin może osiągnąć rejon rozmieszczenia DPM. Dlatego też zagadnienie jak najszybszej ewakuacji porażonych z dywizji oraz stałej gotowości urządzeń medycznych do zwinięcia i przesunięcia nabiera w działaniach obronnych szczególnego znaczenia. ~~Warto przy tym nadmienić, że czas pracy batalionu medycznego w jednym rejonie wynosi 28 - 30 godzin.~~

3. Ewakuacja medyczna

W ogólnym systemie leczniczo-ewakuacyjnym na ogół przyjmuje się, że ewakuacja porażonych i chorych winna być prowadzona przez poszczególne kolejne etapy ewakuacji medycznej. Jak wynika z doświadczeń II wojny światowej, duża ilość etapów leczniczo-ewakuacyjnych nie sprzyja pomyślnemu leczeniu porażonych i chorych. Najcelowiej było by więc ewakuować porażonych z miejsca zagrożenia i bezpośrednio do takiego punktu medycznego, gdzie udzielona zostanie pomoc specjalistyczna. Nie zawsze to jednak będzie możliwe tak ze względu na możliwości ewakuacyjne transportu, jak również i ze wskazań życiowych. Dążenie do usprawnienia i przyspieszenia ewakuacji medycznej jest uzasadnione zarówno z punktu widzenia humanitarnego jak i czysto wojskowego.

Według obowiązującego systemu etapowego leczenia za organizację ewakuacji porażonych odpowiada wyższy szczebel dowodzenia i dokonuje jej w zasadzie własnymi siłami i środkami.

Ewakuacja porażonych i chorych z pododdziałów do PPM jest realizowana transportem szczebla pułku, z PPM do DPM transportem dywizji, natomiast z DPM do BSzF transportem sanitarnym armii.

We współczesnych działaniach bojowych, gdzie będzie stosowana BMR transport sanitarny organiczny znajdujący się w kompanii medycznej pułku czy też w batalionie medycznym dywizji jest niewystarczający w stosunku do potrzeb ewakuacyjnych w dywizji. Dla zrekompensowania braku transportu sanitarnego zachodzi więc konieczność wykorzystania do ewakuacji medycznej również transportu ogólnego przeznaczenia. Wykorzystuje się do tego celu głównie opróżniony po dowozie transport burtowy. W niektórych sytuacjach bojowych może zaistnieć nagła potrzeba wzmocnienia transportu sanitarnego transportem ogólnego przeznaczenia dla przyspieszenia ewakuacji medycznej /włamanie się npla w głąb obrony/ przy braku pustego transportu. Na zarządzenie kwatermistrza następuje więc opróżnienie potrzebnego transportu, a środki materiałowe zostają wówczas złożone na ziemię.

Biorąc pod uwagę trudności ewakuacyjne nie wolno dopuścić do tego by część transportu sanitarnego pozostawała bezczynnie i to szczególnie w okresie napływu dużej ilości porażonych. Dotyczy przede wszystkim sytuacji kiedy bm lub mbw znajdują się w odwodzie.

W niektórych sytuacjach w czasie prowadzenia działań bojowych można, a nawet powinno się pomijać niektóre etapy ewakuacji medycznej. Szczególnie w warunkach, gdy odległość z PPM do BSzF jest nie dużo większa jak z PPM do DPM - transport dywizyjny może więc ewakuować porażonych bezpośrednio z oddziałów dywizji do BSzF.

W analogiczny sposób może ewakuować porażonych z PPM bezpośrednio do BSzF transport sanitarny armii. W sprzyjających warunkach również oddziały mogą ewakuować swych porażonych i chorych do BSzF /szpitali cywilnych itp/ własnym transportem. Może to mieć miejsce w marszu, w rejonie wyjściowym, w działaniach obronnych itp.

Pomijanie niektórych etapów ewakuacji medycznej w czasie działań ma pewne dodatnie strony, a mianowicie:

- zmniejszenie napływu porażonych i chorych w pomijanym punkcie medycznym, co pozwala na rozrzenie przez ten punkt zakresu pomocy medycznej;
- uzyskuje się znaczne skrócenie czasu ewakuacji w ogniwie; miejsce porażenia żołnierza ~~BPM~~ - BSzF.

Przeciętny czas napływu porażonych na poszczególne punkty medyczne od chwili porażenia kształtuje się następująco:

- do bpm 45 - 60 min;
- do PPM 1 - 3 godz.;
- do DPM 5 - 7 godz.;
- do BSzF 12 - 24 godz.

W niektórych sytuacjach do ewakuacji porażonych wykorzystuje się śmigłowce. Będzie to przede wszystkim mieć miejsce w okrążeniu, oraz gdy oddział dywizji działa jako desant taktyczny.

4. Organizacja pomocy medycznej

Biorąc pod uwagę możliwości punktów medycznych poszczególnych szczebli dowodzenia oraz przewidywane straty sanitarne w ciągu dnia walki uważa się, że tylko dla części porażonych będzie udzielona pomoc wykwalifikowana / w DPM/. Pomoc ta będzie udzielana przede wszystkim ciężko porażonym, kiedy to wszelkie opóźnienie w tym zakresie mogło by być przyczyną trwałego kalectwa lub też zagrażało ich życiu. Część przypadków porażen wymagać będzie zabiegów specjalistycznych, których nie będą w stanie wykonać lekarze bm lub mbw. Tacy porażeni winni być opracowani na DPM w stopniu umożliwiającym ich ewakuację i w pierwszej kolejności ewakuowani do szpitali specjalistycznych frontu.

Pewna ilość porażonych, ze względu na ich ciężki stan zdrowia, czasowo nie będzie się nadawać do ewakuacji transportem samochodowym. ↩

Jeżeli nie ma możliwości ewakuowania ich transportem lotniczym, muszą pozostać na miejscu do czasu, aż stan ich zdrowia ulegnie poprawie i umożliwi dalszą ewakuację.

Z ogólnej ilości porażonych i chorych ewakuowanych z oddziałów i opracowanych w DPM, 95% podlega ewakuacji do BSzF. Pozostałe 5% to ci, co odnieśli lekkie porażenia i w czasie do 10 dni powrócą

do zdrowia. Pozostają oni w DPM, gdzie są wykorzystywani do prac pomocniczych a następnie kierowani do swych oddziałów.

Jednym z trudniejszych przedsięwzięć zabezpieczania medycznego dywizji w działaniach bojowych jest organizacja pomocy medycznej w rejonach uderzeń BMR przez nieprzyjaciela chociażby i z tego względu że musi być organizowana jednocześnie z zabezpieczeniem medycznym oddziałów walczących. Trudność tkwi więc w tym, że do rejonu uderzeń BMR trzeba będzie skierować dodatkowo znaczną ilość sił i środków służby zdrowia. Do rejonów uderzeń BMR obok sił służby zdrowia winny być również skierowane grupy awaryjno-ratunkowe. Likwidacja skutków uderzeń BMR jest zagadnieniem trudnym do rozwiązania i stąd też konieczna jest ścisła współpraca służby zdrowia ze służbą inżynieryjno-saperską, chemiczną i grupami awaryjno-ratunkowymi. W wielu wypadkach nieodzowną okaże się również pomoc armii w postaci sił i środków skierowanych do tego rejonu.

Zadania zabezpieczenia medycznego, w zakresie przedsięwzięć sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych w działaniach pułkuⁱ dywizji realizowane są w myśl ogólnie przyjętych zasad.

ZASADY PUŁKU
VI. DOWODZENIA TYŁAMI DYWIZJI

We współczesnych działaniach bojowych wymagania w stosunku do tyłów w ogóle, a więc i tym samym do tyłów pułku i dywizji niewspółmiernie ^{WZ}rosły. Dlatego też wynika obecnie konieczność stałego doskonalenia nie tylko systemu zaopatrywania i obsługi wojsk ale i również dowodzenia tyłami.

Dowodzenie tyłami dywizji jest częścią składową dowodzenia wojskami i polega na ciągłym kierowaniu działalnością pododdziałów i oddziałów tyłowych w zakresie ^{ceby}wszestronnego i terminowego ~~zaopatrywania i obsługi~~ ^{zabezpieczenia tyłowego} wojsk.

Dowodzenie tyłami polega więc na:

- utrzymaniu wysokiego stanu moralno-politycznego i bojowego żołnierzy wchodzących w skład oddziałów i pododdziałów tyłowych;
- utrzymaniu oddziałów i pododdziałów tyłowych w stałej gotowości do ~~zaopatrywania i obsługi~~ ^{zabezpieczenia tyłowego} wojsk;

- organizowaniu współdziałania pomiędzy poszczególnymi oddziałami i pododdziałami tyłowymi;

- stałej kontroli wykonywanych zadań i udzielaniu podwładnym niezbędnej pomocy;

Dowodzenie tyłami powinno być ciągłe, staowcze ^(operatywne) i elastyczne, Realizację tych zasad osiąga się przez:

- utrzymywanie stałej łączności z kwatermistrzami oddziałów, z dowódcami jednostek tyłowych i z przełożonymi;

- zorganizowanie tyłowych stanowisk dowodzenia i przesuwanie ich we właściwym czasie w toku działań;

- sprawne odtwarzanie zniszczonych elementów tyłowych stanowisk dowodzenia;

- ścisłe wykonywanie rozkazów i zarządzeń dotyczących zabezpieczenia tyłowego;

- znajomość i właściwą ocenę sytuacji bojowej i tyłowej oraz natychmiastowe reagowanie w razie zaistniałych zmian, szybkie koordynowanie planów i postawionych zadań;

- stałe, wzajemne informowanie się i współpracę tyłowych organów dowodzenia z szefem sztabu oraz z szefami rodzajów wojsk i służb /szefami zaopatrzenia/;

- terminowe otrzymywanie i przedstawienie meldunków i sprawozdań o stanie zabezpieczenia tyłowego.

Współczesne działania bojowe charakteryzuje szybka i częsta zmiana sytuacji, wysokie tempo oraz działanie wojsk na kierunkach. W tych więc warunkach realizacja zabezpieczenia tyłowego wojsk staje się coraz bardziej skomplikowana i dlatego też od tyłowych organów kierowania i dowodzenia wymaga się szybkiej oceny sytuacji, natychmiastowego podjęcia decyzji i szybkiego doprowadzenia jej do wykonawców.

Sprawnym dowodzeniem i kierowaniem tyłami na szczeblu pułki i dywizji zajmują się odpowiednie organa.

✓ Dowódcę, czefa sztabu oraz kwatermistrza i szefa służb technicznych uważa się jako organa dowodzenia tyłami; natomiast kwatermistrza i szefa służb technicznych oraz podległych im szefów służb /szefów zaopatrzenia/ jako organa kierowania.

Dowódca ponosi całkowitą odpowiedzialność za pracę tyłów i za zabezpieczenie tyłowe podporządkowanych mu wojsk. Dowodzi on tyłami przez kwatermistrza^{em} i szefa służb technicznych.

Szef sztabu zapewnia warunki kierowania i dowodzenia tyłami oraz z ramienia dowódcy występuje w roli koordynatora współpracy pomiędzy kwatermistrzami^{em}, szefami^{em} służb technicznych i szefami rodzajów wojsk i służb. Szef sztabu winien być stale informowany o stanie zabezpieczenia tyłowego wojsk, a z kolei winien on informować tyłowe organa dowodzenia i kierowania o planowanych działaniach bojowych i sytuacji bojowej na polu walki.

Kwatermistrz odpowiada za zaopatrywanie i obsługę wojsk, organizację tyłów oraz dowodzenie i kierowanie tyłami. Powinien on być zawsze w gotowości do zreferowania dowódcy dywizji (pułku) aktualnej sytuacji tyłowej. Za powyższe przedsięwzięcia w zakresie służb technicznych ponosi odpowiedzialność szef służb technicznych. Kwatermistrz w ścisłym współdziałaniu z szefami^{em} służb technicznych kieruje zabezpieczeniem tyłowym wojsk i dowodzi pododdziałami /oddziałami/ tyłowymi.

W sytuacjach nacierających^{niecierpiących} zwłoki powinien on nie czekając na wytyczne dowódcy (dywizji) i tyłowych organów nadrzędnych zdecydować samodzielnie w sprawach związanych z zabezpieczeniem tyłowym wojsk, a o podjętych decyzjach winien powiadomić dowódcę (dywizji).

Zarządzenia kwatermistrza w zakresie zabezpieczenia tyłowego działań obowiązują nie tylko podległych mu szefów służb, /szefów zaopatrzenia/ ale i wszystkich dowódców pododdziałów i oddziałów oraz szefów i dowódców rodzajów wojsk i służb.

Dowodzenie i kierowanie tyłami odbywa się z tyłowego stanowiska dowodzenia, które składa się z węzła łączności, tyłowych organów dowodzenia i kierowania oraz pododdziału obsługi i ochrony. TSD jest stałym miejscem pracy kwatermistrza szefa służb technicznych, szefa służby zdrowia (st. lekarza), zastępcy kwatermistrza do spraw organizacji i planowania /w dywizji/ oraz szefów służb (szefów zaopatrzenia). Oprócz tego na TSD mogą znajdować się niektóre komórki dowództwa i sztabu jak np. uzupełnień, partyjno-polityczny^a, organa finansowe oraz sąd i prokuratura.

Tyłowe stanowisko dowodzenia w działaniach bojowych z zasady rozmieszcza się w rejonie drugiego rzutu tyłów i wraz z nim przesuwa się do nowego rejonu. Przesuwanie TSD w działaniach bojowych winno być dokonywane w warunkach utrzymania stałej łączności radiowej w podstawowych relacjach dowodzenia, a mianowicie w relacjach TSD - SD oraz TSD - pododdziały /oddziały/ tyłowe. Warunki ciągłości kierowania i dowodzenia tyłami oraz sprawność funkcjonowania tyłowego stanowiska dowodzenia w czasie nieobecności kwatermistrza zapewnia w dywizji zastępca kwatermistrza do spraw organizacji i planowania / w pułku wyznaczony przez kwatermistrza oficer), a także służba dyżurna. W dowodzeniu tyłami ważną rolę odgrywa terminowe otrzymywanie meldunków z pododdziałów i oddziałów walczących.

Kwatermistrz dywizji winien wymagać od kwatermistrzów pułków aby ich meldunki przedstawiały zbliżone do faktycznych dane z zakresu zabezpieczenia tyłowego, oraz aby nie przedstawiały one tendencyjnie zaniżonych stanów zapasów, dla otrzymania większego przydziału środków materiałowych ze szczebla zaopatrującego.

Każde działanie bojowe pułku i dywizji można podzielić na dwa okresy: okres organizacyjny działań i okres prowadzenia działań. Niestety okresy te trudno jest oddzielić wyraźną granicą czasową z tego względu, że dość często nakładają się na siebie /np. przejście z działań zaczepnych do działań obronnych/.

Tyły pułku i tyły dywizji w tym i tyłowe ich organa dowodzenia i kierowania w każdym z tych okresów realizują określone zadania związane z zabezpieczeniem tyłowym wojsk. W okresie organizacji / przygotowawczym/ działań bojowych organa dowodzenia i kierowania tyłami powinny skierować swoje wysiłki na:

- zgromadzenie w pododdziałach /oddziałach/ określonych zapasów środków materiałowych;

- terminową obsługę medyczną i techniczną wojsk;

- wyewakuowanie z pododdziałów i oddziałów wszystkiego ^{tego} ~~to~~ co zbędne lub nie nadaje się do wykorzystania przez wojska na polu walki;

- przygotowanie pododdziałów i oddziałów tyłowych do pracy w konkretnych warunkach działań bojowych.

W czasie prowadzenia działań bojowych organa dowodzenia i kierowania tyłami winny zapewnić:

- terminowe uzupełnienie środków materiałowych;
- sprawną ewakuację uszkodzonej techniki bojowej i sprzętu technicznego ^{oraz} jego szybką naprawę;
- udzielenie szybkiej pomocy medycznej porażonym i chorym i ich ewakuację z pola walki;
- właściwe wykorzystanie sił i środków;
- terminowe przesuwanie oddziałów i pododdziałów tyłowych oraz ich ~~ochronę~~ obronę *i ochronę*.

Kwatermistrz winien być zawsze gotowy do przedstawienia dowódcy danych w zakresie zabezpieczenia tyłowego niezbędnych do podjęcia decyzji. W tym celu winien on znać dokładnie zadania pułku /dywizji/ i zamiar dowódcy oraz dokonać wnikliwej analizy zadania i oceny możliwości tyłów. Po wypracowaniu koncepcji zabezpieczenia tyłowego działań, kwatermistrz winien określić podstawowe zadania dla tyłów i wynikające z nich przedsięwzięcia oraz ustalić terminy ich wykonania. Nie czekając na ostateczne sprecyzowanie decyzji przez dowódcę pułku /dywizji/ może on wydać zarządzenie wstępne dla wykonawców dotyczących natychmiastowej realizacji zadań.

Decyzja dowódcy odnośnie zabezpieczenia tyłowego ujęta w formę dokumentu, stanowi rozkaz tyłowy. Rozkaz tyłowy opracowuje się tylko wtedy, gdy pozwala na to czas i gdy sztab dywizji opracowuje rozkaz bojowy. W przeciwnym wypadku zamiast rozkazu wydaje się zarządzenie tyłowe (*pisemne lub ustne*).

Podstawowe przedsięwzięcia z zakresu organizacji tyłów, materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia oraz organizacji dowodzenia tyłami znajdują swoje odbicie w planie zabezpieczenia tyłowego działań bojowych. Dokument ten opracowany na mapie wraz z załącznikami jest podstawowym dokumentem dowodzenia tyłami w czasie walki. W czasie walki tyłowe organa dowodzenia i kierowania winny stale dążyć do odtworzenia

zużytych zapasów materiałowych w pododdziałach i oddziałach, szybkiego ewakuowania porażonych i chorych z bpm do PPM, z PPM do DPM, dokonywania terminowej obsługi technicznej, a pod koniec dnia walki do przygotowania oddziałów i pododdziałów tyłowych do pracy w kolejnym zadaniu bojowym.

OPRACOWAŁ

płk dypl. mgr Henryk KOPEC

Wydrukowano w 2 -ch egz.
Egz. nr 1 - RNKWW Sztab Gen.
Egz. nr 2 - Bibl. ASG
Wyk. płk H. KOPEC
Druk. H.M. dn. 18.10.72 r.
Nr ks. 01403/03126/WW.

102 000
12
24 000
120 000
14 4000 cr.

ALCANTARA
123456789
1034492